

A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Definitie weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen of waar na het treffen van maatregelen nog restrisico's overblijven, met de kans dat deze risico's zich voordoen. De verhouding wordt uitgedrukt in een ratio.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit (risico's)}}$$

Beleid voor weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het beleid ten aanzien van risico's en weerstandsvermogen hebben wij vastgelegd in de Nota Reserves, Voorzieningen, Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2017.

Wij streven na om geen onnodige risico's te lopen, en zoveel mogelijk risico's af te dekken door verzekeringen, mits financieel verantwoord. Risico's die niet worden afgedekt door een verzekering of een voorziening moeten kunnen worden opgevangen door de beschikbare weerstandscapaciteit.

De definitie van een risico luidt als volgt: *De kans op het optreden van een gebeurtenis, die zowel positieve als negatieve gevolgen voor de gemeente kan hebben, waarvan de omvang nog onbekend is, maar van materiële betekenis kan zijn (groter dan N 250).*

Eenvoudiger gezegd bestaat een risico dus uit kans * impact. In lijn met de genoemde beleidsnota hanteren we voor wat betreft de kans van voordoen hanteren we drie varianten: lage kans (25%), gemiddelde kans (50%) en hoge kans (75%). Voor wat betreft de impact, zijn er drie varianten mogelijk:

1. Als de impact redelijk goed in te schatten is: als vaste waarde;
2. Als de impact moeilijker in te schatten is: met een bandbreedte, waarin we een onder- en bovengrens geven en we rekenen met het gemiddelde;
3. Als de impact (nog) niet in te schatten is: als pm.

Bij risico's met een incidenteel karakter hanteren we een factor van 1, omdat het risico zich in één keer voor zal kunnen doen. Voor risico's met een structureel karakter wordt een factor van 5 gehanteerd, gebaseerd op het lopende begrotingsjaar en de vier begrotingsjaren erna. Dat betekent dat de weerstandscapaciteit vijf maal zo groot moet zijn dan het totaalbedrag van het structurele risico.

De kwaliteit van het weerstandsvermogen meten we bij iedere document van de P&C cyclus. Dat wil zeggen dat we het weerstandsvermogen actualiseren en ook de risico's opnieuw beoordelen. Zo kan het zijn dat er telkens nieuwe risico's worden geïdentificeerd en dat eerder geconstateerde risico's verdwijnen.

Berekening Benodigde Weerstandscapaciteit (= risico's)

In het Overzicht Risico's in deze paragraaf, geven we een overzicht van onze risico's.

De risico's die gekwantificeerd zijn, hebben wij in het onderstaande overzicht opgenomen.

Programmabegroting 2020

Nr.	Structurele risico's	I/S*	Kans	Impact	Risicobedrag (kans * impact)			
					2020	2021	2022	2023
4	Verleende garanties voor instellingen	S	5%**	12.276	614	614	614	614
7	Positie Waarborgfonds sociale woningbouw (WSW)	S	1%**	322.564	3.226	3.226	3.226	3.226
11	Uitspraak Centrale Raad van Beroep Huishoudelijke Ondersteuning (Wmo)	S	25%	900	225	225	225	225
14	Onderwijshuisvesting voortgezet bijzonder onderwijs	S	75%	838	629	629	629	629
15	Nieuwbouw voortvloeiende uit SHO	S	75%	150	113	113	113	113
	Totaal				4.807	4.807	4.807	4.807
	Totaal * 5				24.035	24.035	24.035	24.035

* Incidenteel (* 1 jaar) of structureel (* 5 jaar)

** Afwijkend percentage t.o.v. standaard van 25%, 50% of 75%

In de laatste regel van de tabel is de benodigde weerstandscapaciteit weergegeven.

	2020	2021	2022	2023
Begrotingssaldo	2.560	3.911	2.512	380
Post onvoorzien	33	33	33	33
Algemene Reserve minimumniveau	10.000	10.000	10.000	10.000
Algemene reserve	56.439	56.439	56.439	56.439
Bestemmingsreserves	5.668	2.701	2.699	2.252
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	74.700	73.084	71.683	69.104

Reserves: stand per 1-1

Weerstandsratio

	2020	2021	2022	2023
Benodigde weerstandscapaciteit	24.035	24.035	24.035	24.035
Beschikbare weerstandscapaciteit	74.700	73.084	71.683	69.104
Weerstandsratio	3,1	3,0	3,0	2,9

Conclusie

De weerstandsratio komt meerjarig uit boven het minimum van 1,0, wat betekent dat de risico's met ons weerstandsvermogen opgevangen kunnen worden.

Financiële kengetallen volgens BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat we door middel van financiële kengetallen inzicht geven in onze financiële positie. Gemeenten zijn vrij om hier duiding aan te geven. Niettemin heeft de provincie Zuid-Holland en het ministerie van Binnenlandse Zaken afspraken gemaakt over zogeheten 'signaleringswaarden' voor de zes financiële kengetallen. Deze signaleringswaarden betreffen geen normering maar dienen als hulpmiddel om de afzonderlijke uitkomsten beter in perspectief te plaatsen. Voor elk kengetal worden er drie categorieën onderscheiden: 'minst risicovol'/'gezond' (in groen); 'neutraal' (in geel) en 'meest risicovol' (in oranje).

De volgende signaleringswaarden zijn afgesproken:

	Financiële kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
		minst risicovol	neutraal	meest risicovol
1a	netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
1b	netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%
2	solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
3	grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
4	structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
5	belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Uitkomsten van de kengetallen

Hieronder staan de uitkomsten van de financiële kengetallen weergegeven in relatie tot de hierboven weergegeven signaleringswaarden. Op advies van de raadwerkgroep Structurele Investeringsruimte (SIR) hebben we de kengetallen netto schuldquote en solvabiliteit ook doorgerekend voor de vier jaren na de huidige meerjarenbegroting: 2024 t/m 2027.

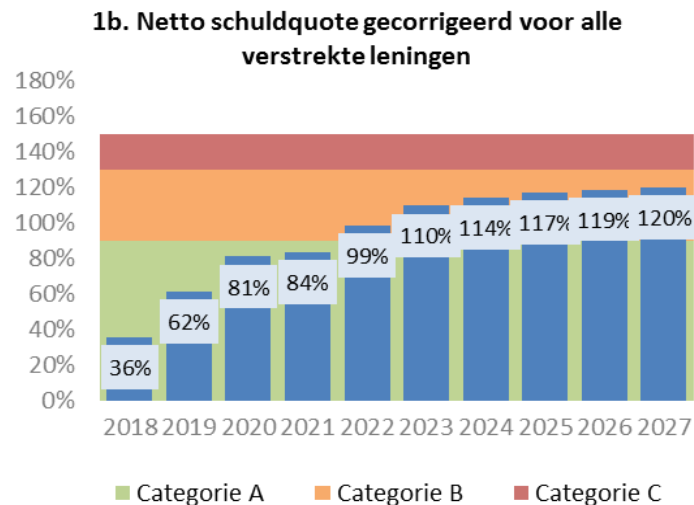
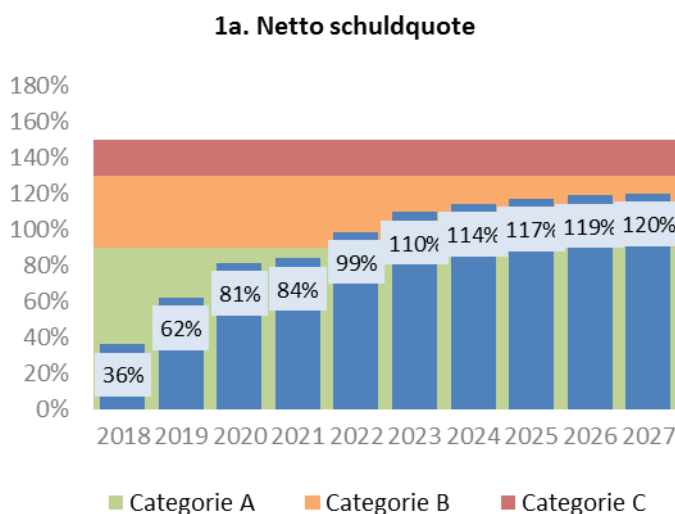
We zien hierbij de volgende ontwikkelingen:

- de (gecorrigeerde) netto schuldquote gaat vanaf 2022 van categorie 'minst risicovol' naar 'neutraal';
- de solvabiliteit laat een dalend verloop zien, maar blijft 'neutraal';
- de grondexploitatie bevindt zich de komende jaren in de categorie 'minst risicovol';
- de structurele exploitatieruimte bevindt zich in de categorie 'minst risicovol';
- de belastingcapaciteit bevindt zich in de categorie 'minst risicovol'.

Financiële kengetallen		Jaarrekening 2018	Prognose 2019*	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Doorkijk 2024	Doorkijk 2025	Doorkijk 2026	Doorkijk 2027
1a	Netto schuldquote	36%	62%	81%	84%	99%	110%	114%	117%	119%	120%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	36%	62%	81%	84%	99%	110%	114%	117%	119%	120%
2	Solvabiliteitsratio	37%	32%	27%	27%	25%	25%	24%	23%	22%	21%
3	Grondexploitatie	1%	2%	5%	3%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
4	Structurele exploitatieruimte	2%	-4%	-1%	1%	2%	0%	0%	-1%	-1%	-1%
5	Belastingcapaciteit	80%	81%	81%	PM**	PM**	PM**	PM**	PM**	PM**	PM**
6	Debt Service Coverage Ratio	1,2	0,3	0,3	1,4	1	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
7	Afschrijvingsnorm	2,7	2,9	3,4	3,9	4,5	5,3	5,7	5,9	6,0	6,1

Hieronder geven we per verplicht kengetal een toelichting. De kleuren in de grafieken wijken iets af van de kleuren die de provincie Zuid-Holland hanteert: groen-oranje-rood versus groen-geel-oranje.

1a. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

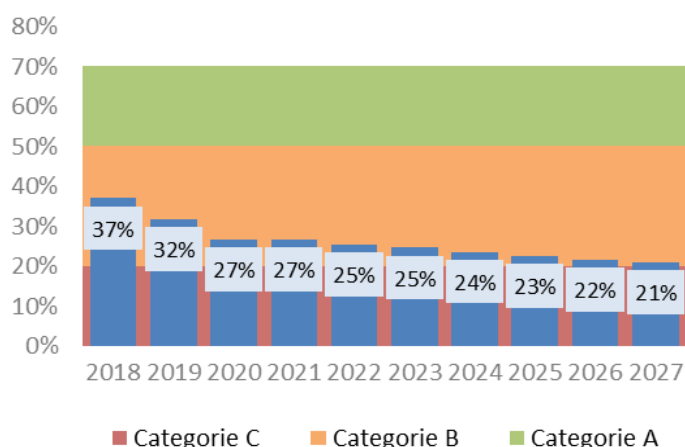
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. We verwachten de komende jaren een toename van deze quote. Dit heeft te

maken met enkele omvangrijke investeringen in bijvoorbeeld de gebiedsvisies Centraal- en Landelijk Capelle, de bouw van het nieuwe zwembad/sporthalcombinatie en het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs. Hiervoor zullen er de komende jaren nieuwe leningen afgesloten worden. De prognose is dat deze schuldquote in 2022 in de categorie 'neutraal' komt. Op de langere termijn stijgt deze quote ook nog, maar vlakkt de groei af. Wel blijft er in alle jaren een financieringsbehoefte bestaan. In de paragraaf financiering is dit verder toegelicht.

De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen geeft nagenoeg dezelfde ratio weer, maar dan zonder verstrekte leningen aan andere organisaties. Deze ratio wordt gecorrigeerd voor leningen die we weer doorverstrekken aan andere organisaties.

2. Solvabiliteitsratio

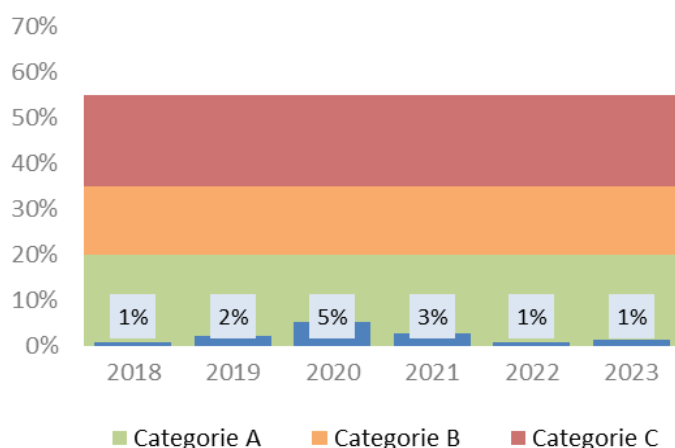
2. Solvabiliteitsratio

Dit cijfer geeft het percentage eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen weer. De prognose is dat deze ratio gaat dalen. Enerzijds neemt het totale vermogen toe, omdat er meer investeringen op de balans komen dan dat bestaande investeringen worden afgeschreven. Anderzijds neemt de reservepositie af. De solvabiliteit van de gemeente bevindt zich in de categorie 'neutraal' en blijft in het meerjarenperspectief nog net boven de categorie 'meest risicovol'.

3. Grondexploitatie

3. Grondexploitatie

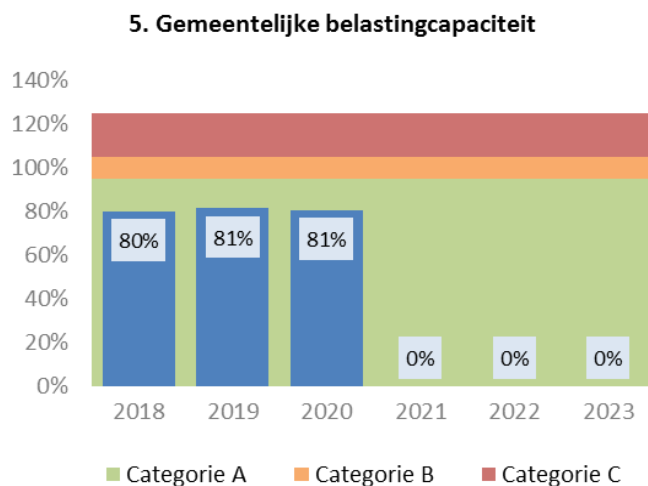
Dit cijfer geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van grond) is ten opzichte van de totale baten. De percentages variëren de komende jaren tussen 0% en 5%. Daarmee zitten we relatief in de veilige zone. Wanneer deze ratio zou stijgen, zou er meer risico ontstaan: een positief risico bij goede marktomstandigheden en een negatief risico bij negatieve marktomstandigheden.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Het kengetal wordt berekend door de incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves te corrigeren op het jaarrekeningresultaat. Deze ratio is in de begrotingsjaren positief, maar in het jaar 2019 negatief. Dat dit in 2019 negatief is, heeft vooral te maken met de incidentele mutaties van reserves, vanwege het opheffen van een aantal reserves in de Voorjaarsnota 2019.

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent dit dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. De tarieven voor onze lokale belastingen (OZB, afval- en rioolheffing) in 2020 zijn relatief laag en staan op 81% van het landelijk gemiddelde van 2019. Om in aanmerking te komen voor financiële steun vanuit het Rijk (art. 12-status), moeten de lokale belastingen minstens 120% van het landelijk gemiddelde zijn.

Overige financiële kengetallen

Financiële kengetallen vanuit de financiële verordening.

Behalve de bovenstaande wettelijk verplichte kengetallen, zijn er een aantal indicatoren die voortvloeien uit onze Financiële Verordening 2017. Deze indicatoren zijn landelijk berekend en gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl. Er zijn geen recentere cijfers beschikbaar.

Programmabegroting 2020

	Capelle 2017	Nederland 2017
Netto schuld per inwoner	€ 623	€ 1.970
Uitleenquote: som van leningen aan derden en verbonden partijen als percentage van de inkomsten	0,3%	9,7%
Onbenutte ozb capaciteit als percentage van de inkomsten	2,4%	3,2%

Debt Service Coverage Ratio (DSCR)

De accountant heeft in de auditcommissie van 11 juni 2019 gesproken over de “debt service coverage ratio”. Vertaald naar het Nederlands heet dit de “dekkingsgraad van de financiële verplichtingen”. Dit kengetal geeft een beeld van de ruimte die rente en aflossingen innemen in een exploitatie. Hoe groot deel van de vrij beschikbare geldstroom gaat op aan rente en aflossingen?

In de ideale situatie is deze ratio minstens 1. Veel banken hanteren ondergrenzen tussen 1,2 en 1,4. Voorbeeld: als de rente- en aflossingsverplichtingen € 1 miljoen zijn en de vrije geldstroom is € 1,2 miljoen, dan is de DSCR 1,2. De vrije geldstroom wordt weergegeven door de EBITDA.

Omdat we ook in de raadwerkgroep Structurele Investeringsruimte (SIR) hebben gesproken over de impact van rente en aflossingen op de benodigde geldmiddelen, hebben we in de Voorjaarsnota 2019 aangegeven dat het ons goed lijkt om dit kengetal te berekenen.

In de onderstaande tabel is de DSCR weergegeven. In reeks aflossingen zijn ook geprognosticeerde aflossingen voor nieuw aan te trekken leningen meegenomen.

	2020	2021	2022	2023	2024	2.025	2.026	2.027
Rentelasten	1.961.000	2.955.000	3.495.000	4.089.000	4.607.000	4.910.000	5.105.000	5.256.000
	1.961	2.955	3.495	4.089	4.607	4.910	5.105	5.256
Resultaat	2.560	3.911	2.512	380	-932	-2.884	-2.298	-1.532
Afschrijving	7.078	8.572	9.469	10.753	11.584	11.995	12.172	12.365
Rente	1.961	2.955	3.495	4.089	4.607	4.910	5.105	5.256
EBITDA (A)	11.599	15.438	15.476	15.222	15.259	14.021	14.979	16.089
Rentelasten	1.961	2.955	3.495	4.089	4.607	4.910	5.105	5.256
Aflossingen	33.592	7.850	12.296	14.177	15.261	16.601	17.735	17.712
Rente + Aflossing (B)	35.553	10.805	15.791	18.266	19.868	21.511	22.840	22.968
DSCR (A/B)	0,3	1,4	1	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7

Uit deze tabel blijkt dat de DSCR de komende jaren tussen 0,7 en 1,4 is, behalve in 2020 met het cijfer 0,3. Dit cijfer van 2020 wordt verklaard doordat er in één keer een lening van 30 miljoen afgelost moet worden. Mogelijk kan deze lening opgevangen worden met te ontvangen inkomsten vanwege de verkoop van aandelen van Eneco.

Afschrijvingsnorm

De afschrijvingsnorm is strikt genomen geen financieel kengetal, zoals dat in het bedrijfsleven ook gebruikt wordt. Het geeft niettemin een indruk van de ruimte die afschrijvingslasten in de totale begroting opnemen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat het percentage de komende jaren toeneemt. De afschrijvingslasten nemen toe als gevolg van geplande investeringen.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Totale afschrijvingslasten (A)	5.552	6.035	7.078	8.572	9.469	10.753	11.584	11.995	12.172	12.365
Totale exploitatielasten (B)	204.607	211.001	209.119	220.669	209.482	202.719	202.719	202.719	202.719	202.719
Afschrijvingsnorm (A/B *100)	2,7	2,9	3,4	3,9	4,5	5,3	5,7	5,9	6,0	6,1

Overzicht risico's

A. Algemene risico's

1. Algemene uitkering Gemeentefonds
2. Fiscaliteiten
3. Dividenden
4. Verleende garanties voor instellingen
5. Oplopende rentelasten
6. Niet of onvoldoende geraamde vervangingsinvesteringen
7. Positie Waarborgfonds sociaal woningbouw (WSW) - NIEUW

B. Risico's sociaal domein

8. Participatiewet
9. Jeugdhulp
10. Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)
11. Uitspraak Centrale Raad van Beroep voor Huishoudelijke ondersteuning (Wmo)
12. Invoering abonnementstarief voor voorzieningen (Wmo) - VERVALT
13. Openeinderegelingen in het kader van inkomensondersteunende voorzieningen

C. Overige risico's

14. Onderwijshuisvesting voortgezet bijzonder onderwijs
15. Daling en stijging leerlingen onderwijshuisvesting
16. Nieuwbouw voortvloeiende uit het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs
17. Overschrijding budget door hogere aanneemsom

A. Algemene risico's

1. Algemene uitkering Gemeentefonds

Omschrijving risico

De algemene uitkering van het Gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron voor onze gemeente. Het risico bestaat hieruit dat de feitelijke inkomsten afwijken ten opzichte van de bedragen waar wij in de begroting rekening mee houden. In de praktijk blijkt vaak dat het Rijk werkt met "dagkoersen", waardoor de wijzigingen in het fonds niet te voorspellen zijn.

Het fonds volgt voor een belangrijk deel de uitgaven van de Rijksoverheid, volgens de systematiek van 'samen de trap op, samen de trap af': als het Rijk meer uitgeeft, ontvangen gemeenten ook meer en andersom geldt hetzelfde.

Specifieke risico's

Er zijn verschillende onzekerheden met betrekking tot de hoogte van de algemene uitkering:

- A. De moeilijkheid met betrekking tot het juist kunnen inschatten van de algemene uitkering en met name het **accres** (= groei van het fonds) is één van de grootste risico's. Te vaak is sprake van dagkoersen. Het belemmert het zorgvuldig kunnen voeren van de financiële huishouding.
- B. In het regeerakkoord van Rutte-III staat dat de rijksoverheid de **opschalingskorting** handhaaft. De opschalingskorting is een jaarlijks oplopende algemene korting van totaal bijna 1 miljard op het gemeentefonds, die in het verleden ingevoerd is vanuit de gedachte dat gemeenten efficiënter zouden werken als ze zouden fuseren. Tegen deze korting is veel protest geweest, onder andere van de VNG. Dit heeft echter niet tot positief resultaat in het regeerakkoord geleid. In onze begroting hebben wij deze korting verwerkt in alle begrotingsjaren, dus tot en met 2023. In de periode 2024 en 2025 daalt het gemeentefonds voor ons nog met N 505 in 2024 en N 1.025 vanaf 2025.
- C. Het kabinet heeft eind maart 2018 aangekondigd de ambitie te hebben om de **aardgasproductie** in Groningen terug te schroeven zodat deze helemaal 0 is in het jaar 2030. Dit betekent dat het Rijk minder inkomsten aan aardgasbaten ontvangt. Mogelijk heeft dit ook gevolgen voor de uitgaven van het Rijk, als er bezuinigd moet worden om de begroting sluitend te houden. Dit kan dan weer gevolgen hebben voor het accres van het gemeentefonds, omdat deze gekoppeld is aan de uitgaven van het Rijk. In de Meicirculaire 2018 was al te lezen dat het accres iets lager uitvalt, omdat het Rijk in haar voorjaarsnota rekening houdt met minder gasbaten, waardoor ook de lasten meerjarig omlaag moesten.
- D. Het **BTW-compensatiefonds** (BCF) wordt verrekend met het gemeentefonds. De afgelopen jaren is er ruimte onder het BCF-plafond geweest, maar deze ruimte wordt wel beperkter. Dit komt omdat gemeenten meer gaan investeren en daarmee declareren in het BCF. Onze provinciaal toezichthouder waarschuwt ons dat de situatie ook om kan slaan naar een overschrijding van het plafond. In dat geval zouden gemeenten gekort worden op de algemene uitkering.
- E. Het kabinet Rutte-III kwam eind 2017 met een ambitieuze begroting en daarmee met een positief accres. Het accres is echter niet alleen op de rijksbegroting gebaseerd, maar er vindt ook nacalculatie plaats op basis van de realisatie. In het jaar 2018 bleek het Rijk een fors overschot te hebben, omdat het niet mogelijk was gebleken de begrote ambities te realiseren. Deze **onderuitputting** in 2018 leidde tot een nadeel van N 580. Het risico bestaat dat deze onderuitputting ook de komende jaren nog voor gaat komen.
- F. Op dit moment wordt er een groot onderzoek '**herziening gemeentefonds**' uitgevoerd. Deze herziening kan leiden tot aanpassingen in de verdeelmaatstaven en daarmee tot herverdeeldeffecten tussen gemeenten. De vorige herziening in 2014 leidde tot gunstige verdeel-effecten voor plattelandsgemeenten en nadelige effecten voor stedelijke gemeenten zoals onze gemeente. De uitkomsten van het onderzoek worden bij de Meicirculaire 2020 verwacht, om verwerkt te worden vanaf 2021.
- G. De uitspraak van de Raad van State over de zogenaamde '**stikstofnorm**' zet mogelijk een streep door veel investeringen van de Rijksoverheid. Omdat het Rijk begroot met een kasstelsel, tellen investeringen ook mee voor de totale rijksuitgaven, en daarmee voor het accres. Het risico bestaat dus dat het accres daalt.
- H. In de Meicirculaire 2019 hebben gemeenten extra **middelen voor Jeugdhulp** ontvangen voor de jaren 2019, 2020 en 2021. Volgens onze toezichthouder is het toegestaan dat we deze middelen

als structureel aanmerken, ook al heeft er nog geen besluitvorming van het Rijk plaatsgevonden over eventuele continuering. Wij hebben er ook voor gekozen om de middelen nog niet als structurele inkomsten te beschouwen, omdat deze nog niet toegezegd zijn. Het gaat om V 1.400 structureel vanaf 2022.

- I. In vorige circulaire hebben we stelposten opgenomen voor kosten in het **sociaal domein** . Vanwege de overheveling van de integratie uitkering sociaal domein naar de algemene uitkering in 2019, is het Rijk gestopt met het toekennen van indexatie en volumegroei-compensatie.

Bandbreedte financiële gevolgen

Het gemeentefonds is erg onvoorspelbaar en het is niet mogelijk om de mogelijke effecten goed te kwantificeren. De ervaring van de afgelopen jaren is dat er zowel grote voor- als nadelen kunnen ontstaan.

P.M.

Beheersingsmaatregelen

n.v.t.

Verloop

Eerste moment van opname: Voorjaarsnota 2012

Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Afdeling Financiën

Bestuurlijk: Wethouder Van Veen

Communicatie

n.v.t.

Bewaking

De afdeling Financiën volgt de ontwikkelingen van het Gemeentefonds.

Ondernomen en mogelijke acties

De laatst gepubliceerde circulaire is de Meicirculaire 2019. Deze verwerken wij in de Begroting 2020 en voor de gevolgen van het jaar 2019 in de Najaarsnota 2019. De eerstvolgende circulaire is de Septembercirculaire 2019. Deze verwerken wij in de Najaarsnota 2019.

2. Fiscaliteiten

Omschrijving risico

Belastingen worden geheven aan de hand van wet- en regelgeving die continu in beweging is. Omdat de gemeente op vele onderdelen opereert dient zij rekening te houden met vele bijzonderheden in de uitvoering van deze wetten en de interpretatie hiervan. Hierbij loopt de gemeente een risico dat er wel eens een afwijking optreedt. In het jaar 2018 heeft de gemeente in totaal € 21,9 miljoen aan fiscale transacties gehad.

Het gaat hier om de btw, btw-compensatiefonds, loonheffingen op salarissen en vennootschapsbelasting.

Specifieke risico's

BTW:

BTW op sport

Sinds 1 januari 2019 is er een wijziging doorgevoerd in het Sportbesluit. Hierdoor is de btw op sportuitoefening niet automatisch aftrekbaar, maar moet voldoen aan bepaalde voorwaarden om in aanmerking te komen voor btw prestaties. De verandering in het Sportbesluit houdt onder meer in dat de aan de gemeente gelieerde sportinstelling moet voldoen aan de eis van een feitelijke winststreven. Indien de instantie niet kan voldoen aan genoemde voorwaarden dan vallen de activiteiten niet onder het Sportbesluit en zal de instelling onder de btw sportvrijstelling vallen. Dit heeft als gevolg dat de btw

op onze investeringen en exploitatiekosten niet meer aftrekbaar is. Hierdoor ontstaat een lastenstijging voor sport.

Om dit gat enigszins te compenseren zijn er twee regelingen bij het ministerie van VWS waarbij men een aanvraag kan indienen, een voor sportverenigingen en een voor gemeenten. De te ontvangen vergoeding van het ministerie wordt toegekend op basis van inschrijving of na rato van het aantal inschrijvingen. Hierdoor kan het zijn dat niet alle btw gecompenseerd wordt. Het is op dit moment nog onduidelijk wat de werkelijke financiële gevolgen zijn van de wetwijziging. Op basis van de huidige interpretatie wordt een mogelijk nadeel verwacht van ongeveer N 140. De gemeente en de BV Sport zijn gezamenlijk opgetrokken en samen met de externe fiscalist is er recentelijk een brief gestuurd naar de Belastingdienst met het verzoek tot behoud van de btw aftrek.

BTW Isala theater

De belastingdienst is bezig met een onderzoek naar de facturen en subsidiestromen binnen de gemeente voor het Isala theater. Zij doen onderzoek naar een zogenaamd kasrondeje. Zij zullen waarschijnlijk de belaste verhuur ter discussie stellen en daarmee ook de aftrek van btw op de investeringen niet meer worden gepleegd. Wij zullen ons hier tegen verweren. Indien wij in het ongelijk worden gesteld, zullen de lasten voor onderhoud stijgen als gevolg van het niet meer af kunnen trekken van de btw. Een indicatie van het bedrag waarover het gaat, in onze begroting 2020-2023 bedraagt dit 240 in het totaal.

BTW grondexploitaties

De belastingdienst heeft vragen gesteld over de belastingaangifte 2018 over de grondexploitaties. Als gevolg van de toegezonden stukken heeft de belastingdienst een brief gestuurd over de inrichting van de administratie en het boeken van facturen als het gaat om de btw en recht op aftrek van de btw. Om een juiste aangifte te doen is er onderzoek gedaan o.a. met Deloitte en is er een herziende opgave gedaan. Deze herziende aangifte heeft ook effect op de reguliere aangifte en het BCF. Wij zijn met de belastingdienst bezig om in compliance te komen.

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 zijn overheidsinstellingen onderworpen aan de Wet op de Vennootschapsbelasting (Vpb).

VPB reclame inkomsten

De afgelopen jaren hebben wij bedragen gereserveerd voor Vpb op reclame-inkomsten. Omdat wij inmiddels een nul-aangifte hiervoor hebben gedaan, heeft de accountant ons bij het onderzoek voor de Jaarrekening 2018 verzocht om deze reservering te laten vervallen. Niettemin lopen wij nog enig risico dat de belastingdienst het niet met onze aangifte eens is. Voor de jaren 2016 tot en met 2018 bedraagt de maximale heffing 533 exclusief fiscale rente van 8%. Ook is het structureel risico vooralsnog N 145. Hiervoor is in de balans niets gereserveerd. Vanaf 2020 zal de gemeente wel Vpb moeten afdragen voor haar reclame inkomsten.

VPB grondexploitatie

Op basis van een Quickscan is er bepaald dat onze grondexploitatie niet door de ondernemerspoort komt door verliezen uit het verleden. Of de belastingdienst akkoord met dit standpunt is niet bevestigd en de scan niet gecontroleerd.

Uit vragen en opmerking van de belastingdienst blijkt dat voor het vaststellen van de beginbalans 2016 gecontroleerd wordt fiscale juistheid. Toerekeningen die fiscaal gezien redelijkerwijs niet tot de exploitatie voor het bepalen van de fiscale winst behoren zullen dus worden gecorrigeerd op deze beginbalans en bij het bepalen van de fiscale jaarwinst. Afhankelijk van het standpunt van de belastingdienst en een controle de cijfers zou er alsnog sprake kunnen zijn van vennootschapsbelastingplicht.

Omdat er geen voorziening latente belastingplicht is zal deze eventuele naheffing volledig moeten worden genomen als last in het jaar waarin dit wordt opgelegd.

Bandbreedte financiële gevolgen

P.M

Beheersingsmaatregelen

Wij monitoren de landelijke ontwikkelingen en beoordelen de fiscale transacties van onze gemeente.

Verloop

1^e moment van opname: Begroting 2014,
Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Verantwoordelijkheden

Ambtelijk: afdeling Financiën
Bestuurlijk: wethouder Van Veen

Communicatie

Wij rapporteren over ontwikkelingen bij de diverse P&C-documenten of, als dat nodig is, afzonderlijk.

Bewaking

De afdeling financiën heeft specialistische kennis in huis of huurt hiervoor extern in en ziet toe op de juiste toepassing van de fiscale voorschriften.

3. Dividenden

Omschrijving risico

Wij zijn aandeelhouder van onder andere Eneco N.V., Stedin N.V., N.V. Irado en B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (Evides) en ontvangen hier jaarlijks dividend voor. Het risico bestaat hierin dat het dividend lager of hoger is dan waar wij in de begroting rekening mee houden.

Het gaat om de volgende bedragen:

Nutsbedrijf	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Eneco N.V.	V 1.181	V 1.295	V 1.295	V 890
Stedin N.V.	V 534	V 890	V 890	V 890
Evides N.V.	V 695	V 695	V 668	V 642
Irado N.V.	n.v.t.	V 330	V 330	V 330
Totaal	V 2.410	V 3.210	V 3.183	V 2.752

Specifieke risico's

Eneco

De gemeente is samen met 43 andere gemeenten eigenaar van Eneco Holding N.V. Per 31 januari 2017 is de splitsing van het netwerkbedrijf (Stedin N.V.) en het energiebedrijf (Eneco N.V.) gerealiseerd. U heeft als gemeenteraad ingestemd met deze splitsing. De splitsing heeft vooralsnog geen directe financiële effecten op de waardering van het aandeel/ de aandelen en het dividend.

Een ruime meerderheid van het aandeelhouderskapitaal, heeft na het doorlopen van een zogenaamde consultatiefase, het besluit genomen hun aandelen in Eneco te verkopen. Op dit moment wordt door Eneco, de adviseurs en de aandeelhouders hard gewerkt aan (het voorbereiden van) de transactie. De transactie wordt uitgevoerd door middel van een gecontroleerde veiling (controlled auction) en is inmiddels aanbeland in de zgn. pre-kwalificatiefase. Hierbij worden potentiële bidders uitgenodigd om een bieding te doen waarna beoordeling plaatsvindt. De huidige inschatting is dat wij begin 2020 een raadsvoorstel doen om onze aandelen mogelijk te verkopen.

Voor het dividend van Eneco bestaat in algemene zin het risico dat wij minder aan dividend ontvangen dan begroot. Wij lopen bijvoorbeeld risico op de (buitenlandse) overnames die Eneco heeft gedaan. Dit kan zowel positieve als negatieve gevolgen hebben voor de hoogte van het verwacht dividend.

Zoals gewoonlijk doet Eneco zelf geen voorspellingen ten aanzien van de toekomst over winstverwachtingen en uit te keren dividenden. Om die reden wordt de huidige begroting meerjarig gehandhaafd.

Begroot dividend Eneco 2020: V 1.295. Vanaf 2021: V 890.

Stedin

De gemeente is samen met 43 andere gemeenten eigenaar van Eneco Holding N.V. Per 31 januari 2017 is de splitsing van het netwerkbedrijf (Stedin N.V.) en het energiebedrijf (Eneco N.V.) gerealiseerd. U heeft als gemeenteraad ingestemd met deze splitsing. De splitsing heeft vooralsnog geen directe financiële effecten op de waardering van het aandeel/ de aandelen en het dividend.

Voor het dividend van Stedin bestaat in algemene zin het risico dat wij minder aan dividend ontvangen dan begroot. Door de versnelde terugbetaling van (off balance) schulden en de verkoop van een onderdeel van Stedin (Joulz Diensten) lopen wij het risico om minder dividend te krijgen van Stedin. Daarnaast gaat de energietransitie gepaard met omvangrijke investeringen. Het is nog onduidelijk wie dit gaat financieren (Rijk, burger, Stedin, etc.)

Zoals gewoonlijk doet Stedin zelf geen voorspellingen ten aanzien van de toekomst over winstverwachtingen en uit te keren dividenden. Om die reden wordt de huidige begroting meerjarig gehandhaafd.

Begroot dividend Stedin 2020: V 890.

Evides

Bij de Voorjaarsnota 2018 hebben we op basis van de dividendprognose het begroot dividend voor Evides meerjarig aangepast. Voor het dividend van Evides bestaat in algemene zin het risico dat wij minder aan dividend ontvangen dan begroot.

Begroot dividend Evides: V 668 (2020) en V 642 (2021 en verder).

Irado

Sinds 1 januari 2018 zijn we aandeelhouder geworden van Irado. Wij bezitten, net als de gemeenten Schiedam en Vlaardingen, 1/3 deel van de aandelen. Op basis van de historische resultaten hebben wij een dividend begroot vanaf 2019 van 330. Voor het dividend van Irado bestaat in algemene zin het risico dat wij minder aan dividend ontvangen dan begroot.

Begroot dividend Irado 2020: V 330.

Bandbreedte financiële gevolgen

De te verwachten dividenden zijn structureel opgenomen in de begroting 2019. Het dividend van Eneco hebben wij elk voor 890 in de begroting verwerkt (1.295 in 2019 en 2020). Het structureel risico voor het wegvallen van het dividend van Eneco bedraagt dus 890.

Indien wij overgaan tot verkoop van de aandelen van Eneco, zal dit een mogelijk positief effect hebben op de (toekomstige) rentelasten. Om deze reden beschouwen we dit risico als P.M..

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Financiën
Bestuurlijk: wethouder Van Veen

Verloop

Eerste moment van opname: Begroting 2016
Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Beheersingsmaatregelen

Wij volgen de ontwikkelingen rondom de wetgeving en de bestuursbesluiten van Eneco, Stedin, Irado en Evides nauwlettend. Om de derving van ons jaarlijkse dividend van Eneco op te vangen, gebruiken wij de verkoopopbrengst van onze aandelen bij de bepaling van onze financieringsbehoefte. Doordat wij minder lenen besparen wij op rentelasten.

Informatie en communicatie

We rapporteren over de ontwikkelingen bij de diverse P&C-documenten.

Bewaking

De afdeling Financiën volgt de ontwikkelingen.

Ondernomen en mogelijke acties

Niet van toepassing.

4. Verleende garanties voor instellingen

Omschrijving risico

Voor een aantal verenigingen en stichtingen staan wij garant voor leningen die zij zijn aangegaan. Het risico bestaat hierin dat als deze organisaties niet meer aan hun verplichtingen tot terugbetaling kunnen voldoen, de leningverstrekker een beroep kan doen op ons.

Specifieke risico's

Vanwege aanvullende voorschriften van de provincie in het kader van het financieel toezicht, is dit een verplicht onderdeel geworden bij de bepaling van het weerstandsvermogen. Het betreft garanties voor leningen waarvoor de gemeente 100% garant staat, zonder betrokkenheid van een andere waarborginstelling. Het gaat om leningen aan Verpleeghuis Rijckehove, St. IJsselland ziekenhuis, VV Capelle en het Rijksmonument Dorpsstraat 164, in totaliteit een bedrag van 12.276 (voorlopig bedrag per 31-12-2018).

Bandbreedte financiële gevolgen

De ervaring leert dat geen enkele garantie wordt aangesproken. Vanuit het voorzichtigheidsbeginsel is het raadzaam een percentage te hanteren om de risico's van deze garantstellingen te kwantificeren. Wij hebben dit percentage vastgesteld op 5%. Het risico komt dan uit op circa 614 (12.276 x 5%).

Verloop

Eerste moment van opname: begroting 2014.
Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Beheersingsmaatregelen

De Verordening Garantstellingen Gemeente Capelle aan den IJssel 2016 .

Verantwoordelijkheden

Ambtelijk: afdeling Financiën
Bestuurlijk: wethouder Van Veen

Communicatie

We rapporteren over de ontwikkelingen bij de diverse P&C-documenten.

Bewaking

Bij de toetsing van de jaarstukken van de betrokken instellingen wordt gelet op het risico voor de gemeente.

5. Oplopende rentelasten

Omschrijving risico

Het risico bestaat dat we op termijn onvoldoende rentelasten in onze begroting verwerkt hebben.

Specifieke risico's

Uit de liquiditeitsprognose blijkt dat er sprake is van een financieringsbehoefte gedurende, maar ook na, de looptijd van onze meerjarenbegroting. Door het hanteren van een oplopend rentepercentage in latere jaren zal er sprake zijn van een oplopende rentelast.

Bandbreedte financiële gevolgen

Alle op dit moment geprognosticeerde rentelasten zijn verwerkt in de begroting tot en met 2022. De gehanteerde rentepercentages zijn:

2019: 1,50%

2020: 2,00%

Vanaf 2021: 2,50%

Wij presenteren hier in het vervolg een doorkijk naar de 4 jaar na de begrotingsperiode voor de geprognosticeerde nog aan te ramen rentelasten. Deze prognose is op basis van een aanname van historische investeringen en de van toepassing zijnde meerjarenbegroting 2023. De rentelasten in de jaren 2024 tot en met 2027 zijn als volgt. Ze maken deel uit van de meerjarige doorkijk in deze begroting.

2024	2025	2026	2027
N 524	N 833	N 1.032	N 1.188

Beheersingsmaatregelen

De beste beheersingsmaatregel is om structureel en reëel evenwicht in de begroting te hebben. Hierbij dienen de inkomsten ten minste gelijk te zijn aan de uitgaven en de investeringen maximaal de afschrijvingslast te bedragen. Het resterend risico is dan een stijgend rentepercentage.

Verloop

Eerste moment van opname: Voorjaarsnota 2018.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: afdeling Financiën
Bestuurlijk: wethouder Van Veen

Communicatie

In deze risicoparagraaf zullen wij communiceren over de verwachte financiële ontwikkelingen.

Bewaking

Wij monitoren continu de ontwikkeling van de rente.

Ondernomen en mogelijke acties

Wij verwerken in de voorjaarsnota, begroting en najaarsnota de meerjarige ontwikkeling van de rente.

6. Niet of onvoldoende geraamde vervangingsinvesteringen

Omschrijving risico

Het risico bestaat hierin dat we op termijn in onze begroting onvoldoende kapitaallasten verwerkt hebben van bijvoorbeeld (vervangings-)investeringen in gebouwen, openbare ruimte (IBOR) en herstructureringen, maar ook voor de onderwijshuisvesting. Daarnaast is er sprake van het risico op inflatie.

Specifieke risico's

Het risico is dat investeringskosten onderhevig zijn aan inflatie en dat investeringen hoger uitvallen dan begroot. Investeringskosten in activa zoals panden of objecten in de openbare ruimte hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. In deze periode kunnen de bouw- of projectkosten toenemen, waardoor de begroting van de investeringskredieten overschreden wordt. Een overschrijding van een investeringskrediet leidt tot een onrechtmatigheid in de jaarrekening van de gemeente.

Eerder hebt u besloten de begroting duurzaam te willen transformeren. De eerste grote stappen daartoe zijn gezet met uw besluit het ten laste van de jaarlijkse exploitatie brengen van de afschrijvingslasten van de investeringen in de openbare ruimte (IBOR), de unilocaties voorgezet onderwijs en de sportparken. Tot en met het jaar 2023 zijn de afschrijvingslasten in de begroting verwerkt. De komende jaren – vanaf 2024 – zullen echter nieuwe structurele afschrijvingslasten ontstaan bij het investeren in nieuwe (school-)gebouwen, in de openbare ruimte (IBOR) en herstructureringsprojecten, die in de begroting verwerkt zullen moeten worden.

Bandbreedte financiële gevolgen

Alle op dit moment in beeld zijnde afschrijvingslasten zijn verwerkt in de (meerjaren)begroting 2019 tot en met 2023. Conform de toezegging bij de Voorjaarsnota 2017 presenteren we hier in het vervolg een doorkijk naar de 4 jaar na de begrotingsperiode voor de geprognosticeerde nog aan te ramen

afschrijvingslasten. Deze prognose is op basis van een aanname van historische investeringen, toekomstige investeringen (zoals de 2e fase Comenius college, een resterend bedrag van 12 miljoen na besluitvorming in de Voorjaarsnota 2019) en de reeds geplande afschrijvingslasten. De gehanteerde gemiddelde afschrijvingstermijn voor de nieuwe investeringen is 25 jaar. De afschrijvingslasten in de jaren 2024 tot en met 2027 zijn als volgt. Ze maken deel uit van de meerjarige doorkijk in deze begroting.

2024	2025	2026	2027
N 830	N 1.242	N 1.419	N 1.612

Beheersingsmaatregelen

Uw besluit de begroting duurzaam te willen transformeren, is de meest effectieve beheersingsmaatregel. Bij elk P&C document nemen we de te verwerken nieuwe afschrijvingslasten mee in de afwegingen.

Verloop

Eerste moment van opname: Jaarrekening 2009.

Geactualiseerd: Jaarrekening 2010 (informatie over ondernomen en mogelijke acties), Begroting 2012 (informatie over genomen actie), Begroting 2014 (aanpassing naar aanleiding van transformatie), elk P&C-document sindsdien.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Directie
Bestuurlijk: wethouder Van Veen

Communicatie

In deze risicoparagraaf communiceren wij over de verwachte financiële ontwikkelingen.

Bewaking

Bij elke investering informeren wij u over de gevolgen voor de afschrijvingslasten. Daarnaast beoordelen we bij de jaarrekening de activa op bestaan.

Ondernomen en mogelijke acties

In de Begroting 2019 hebben we een stelpost opgenomen voor het 1^e jaar na deze begrotingsperiode (2023).

7. Positie waarborgfonds sociale woningbouw (WSW) - NIEUW

Omschrijving risico

Wij zijn als tertiaire achtervang verantwoordelijk voor leningen van woningcorporaties, na het waarborgfonds sociaal domein (WSW) en de woningcorporaties. Recent zijn er signalen dat het minder goed gaat met de financiële positie van de WSW.

Het WSW heeft in een brief (VNG) aangegeven dat er twee ontwikkelingen zijn waardoor de achtervanger (borger) eerder in beeld kan komen om bij te dragen aan financiële ondersteuning. De eerste is dat Standard & Poor's in 2018 nog wel de AAA-rating aan het WSW toegekend heeft, maar met een negatief vooruitzicht. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat het eigen vermogen van het WSW te laag is. Aanleiding hiervan is de veranderde wetgeving en twee aanspraken op het WSW van woningcorporaties. Standard & Poor's geeft het WSW twee jaar om de financiële positie te versterken. De tweede reden is dat er een rapport uitgekomen is van de toezichthouder Autoriteit woningcorporaties (Aw), waarin wordt geconcludeerd dat het WSW de gevraagde zekerheid voor de achtervang niet kan waarmaken.

Voor de leningen van de woningcorporaties is het risico vergroot door de positie van het WSW.

Specifieke risico's

Niet van toepassing.

Bandbreedte financiële gevolgen

De woningcorporaties waarvoor de gemeente garant staat zijn Stichting Havensteder, Stichting Woonzorg en Vestia. Het totale openstaande bedrag van deze corporaties is per 31 december 2018 322.564.

De kans van voordoen schatten wij als laag: 1%. Het totale risicobedrag komt daarmee op 3.226.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Financiën
Bestuurlijk: wethouder Van Veen

Verloop

Eerste moment van opname: Begroting 2020.

Beheersingsmaatregelen

Wij volgen de ontwikkelingen nauwlettend.

Informatie en communicatie

We rapporteren over de ontwikkelingen bij de diverse P&C-documenten.

Bewaking

De afdeling Financiën volgt de ontwikkelingen.

Ondernomen en mogelijke acties

Als gemeente hebben we hier geen invloed op.

B. Risico's sociaal domein

8. Participatiewet

Omschrijving risico

Risico's met betrekking tot de ontwikkeling van de Rijksbijdrage BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten), Participatiebudget en Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw).

Specifieke risico's

1) Alternatieve financiering loonkostensubsidie

Een van de middelen die het in dienst nemen van mensen met een arbeidsbeperking kan stimuleren is loonkostensubsidie. Hiermee worden werkgevers gecompenseerd die werknemers met een arbeidsbeperking in dienst nemen waarvan de loonkosten hoger liggen hun werkelijke productiviteit.

De staatssecretaris heeft een 'Breed Offensief' ingezet om een aantal belemmeringen weg te nemen die werkgevers ervaren bij het aannemen van mensen met een beperking. Een daarvan is een alternatieve wijze van de financiering van loonkostensubsidie. De loonkostensubsidie wordt gefinancierd vanuit het budget dat gemeenten ontvangen via de BUIG, waaruit ook de bijstandsuitkeringen betaald worden. Afhankelijk van de variant voor alternatieve financiering waarvoor gekozen wordt, kan dit gevolgen hebben voor de hoogte van de BUIG. In welke mate dit dan zal zijn is nog niet bekend maar het risico kan zich voordoen met een mogelijk financieel effect.

2) Gemeentelijke bijdrage Wsw: het risico van een verhoging van de gemeentelijke bijdrage Wsw aan Promen als gevolg van de afname van de Rijksbijdrage (subsidie per Standaard Eenheid - SE) en daling van het aantal Wsw-ers.

Overige risico's Promen:

Evaluatie beschut werk

Vanaf augustus 2018 is de Inspectie SZW gestart met de evaluatie 'beschut werk'. In de Participatiewet is bepaald dat de minister van SZW in 2019 de Kamer informeert over de doeltreffendheid en de effecten van dit instrument in de praktijk. Het doel van deze evaluatie is om inzicht te geven in:

- het uitvoeringsproces beschut werk;
- de gerealiseerde plekken;

- de samenwerking tussen en ervaringen van betrokken actoren.

Naar verwachting zal het Rijk aansturen op een specifieke uitkering op basis van gerealiseerde plaatsen. Dit zou dan leiden tot een daling van de uitkering van het Rijk voor elke niet gerealiseerde plek. Voor een werkplek beschut werk is vanuit het Rijk € 25.500,- beschikbaar. In 2019 worden wij geacht 19 beschut werkplekken te realiseren. Eind 2018 waren 14 werkplekken gerealiseerd. De achterstand uit de beginjaren is hiermee vrijwel ingelopen.

Arbeidsvoorwaarden Promen

Promen heeft op 3 juli 2019 een principeakkoord bereikt met de OR over de arbeidsvoorwaarden van het niet-doelgroep personeel. Dit was nodig omdat voor een groep medewerkers ten onrechte de cao sociale werkvoorziening werd gevolgd. Vanaf 1 januari 2020 wordt Promen voor het niet-doelgroep personeel volger van de cao gemeenten. Dit met uitzondering van een aantal specifieke ambtenarenregelingen. Promen verwacht voorsnog dat de kosten die gepaard gaan met nieuwe arbeidsvoorwaarden binnen de lopende bedrijfsvoering kunnen worden opgevangen.

3) Stichting CapelleWerkt (SCW)

Functionaris met wachtgeldregeling

Eén functionaris van de Stichting CapelleWerkt heeft een wachtgeldregeling. Op basis daarvan zijn er lagere salarislasten in de begroting van de Stichting CapelleWerkt opgenomen. Zodra de wachtgeldregeling eindigt moet rekening gehouden worden met een volledige markconform salaris waarvoor geen dekking in de begroting is opgenomen. Hiervoor loopt de gemeente – hoewel relatief klein in omvang – als enig eigenaar, het volledige risico.

Toekomstverkenning SCW

De afgelopen jaren is het werkveld waarin CapelleWerkt opereert, veranderd. De economische omstandigheden zijn verbeterd. Capellenaren met een kleinere afstand tot de arbeidsmarkt hebben werk gekregen. Een groter deel van de doelgroep, met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, blijft langdurig bij CapelleWerkt. Daarbij is in verhouding meer sprake van arbeidsmatige dagbesteding met behoud van uitkering. Een aantal activiteiten kan hierdoor niet meer zoals voorheen worden uitgevoerd. Als gevolg van deze factoren is in 2018 een exploitatietekort ontstaan. Bij de Najaarsnota 2018 is structureel 160 vrijgemaakt voor CapelleWerkt. In 2019 wordt een toekomstverkenning uitgevoerd naar de activiteiten van CapelleWerkt. Het is voorsnog onbekend of de uitkomst van de toekomstverkenning kosten met zich meebrengt.

Bandbreedte financiële gevolgen

P.M.

Beheersingsmaatregelen

De realisatie op het Participatiebudget en de BUIG wordt continu gemonitord om optimaal gebruik te maken van het budget.

De ontwikkeling van een mogelijke alternatief model van financiering van de loonkostensubsidie wordt nauwlettend in de gaten gehouden.

Verloop

Eerste moment van opname: Voorjaarsnota 2011;

Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Afdeling Samenleving

Bestuurlijk: Wethouder Westerdijk

Communicatie

In de risicoparagraaf zal aandacht gegeven worden aan de te verwachten financiële ontwikkelingen aangaande budgetten en bestedingen.

Bewaking

De afdeling Samenleving volgt in samenwerking met de GR IJsselgemeenten het bestand van het aantal bijstandshuishoudens nauwlettend. Wij monitoren de wijzigingen ten opzichte van de begroting en de feitelijke ontwikkeling van het klantenbestand continu.

Ondernomen en mogelijke acties

n.v.t.

9. Jeugdhulp

Specifieke risico's

Het risico ontstaat door een aantal aspecten. Dit kan resulteren in zowel een positief als negatief risico voor onze gemeentelijke begroting. Deze aspecten zijn:

1. Op basis van de definitieve jaarstukken 2018 van de GR Jeugdhulp gaan wij uit van een meerjarige inleg waarbij ons aandeel 5,10% (2017: 5,68%) bedraagt van het totaal aan bijdragen van de deelnemende gemeenten. Dit percentage wordt gehanteerd voor de begrotingen 2020 en volgende jaren. De komende jaren moet duidelijk worden of dit een reëel percentage is.
2. Op basis van de definitieve jaarstukken 2018 van de GR Jeugdhulp bedraagt de overschrijding van de totale inleg over 2018 € 15,2 miljoen. Op grond van de inleg is onze extra bijdrage bijna € 1,0 miljoen. De totale bijdrage 2018 van onze gemeente bedraagt daardoor in totaal bijna € 14,3 miljoen.
Voor 2020 is de begroting van de GR Jeugdhulp met ruim € 21 miljoen opgehoogd (+10%). De bijdrage van onze gemeente hieraan wordt mede bepaald aan de hand van ons procentuele verbruik in de voorbije drie jaar. Via de vlaktaksmethodiek betaalt iedere gemeente uiteindelijk wel de eigen kosten.
3. In de periode 2015-2017 is het budget voor jeugd-PGB's (Jeugd-Persoonsgebonden budgetten) jaarlijks toegenomen. Dit kwam door een stijging van het aantal kinderen dat intensieve zorg behoeft, vooral door het voor jonge kinderen moeilijk toegankelijk zijn van de Wet langdurige zorg (Wlz). In 2018 zijn de uitgaven PGB voor het eerst gedaald, grotendeels door een substitutie naar lokale zorg in natura. Beleidsmatig is dit gewenst, zie onder 4.
4. Het CJG ziet zich geconfronteerd met een sterke toename van de vraag naar lokale jeugdhulp in de vorm van zorg in natura. Oorzaken hiervan zijn: de hierboven genoemde moeilijke toegang voor jonge kinderen tot de Wlz, de op zich positieve ontwikkeling van een verschuiving van zwaardere (specialistische) jeugdhulp naar lichtere (lokale) jeugdhulp, een verschuiving van zorg verleend via PGB naar lokale zorg in natura, en daarnaast leidt de succesvolle inzet van het CJG op samenwerking met basisvoorzieningen (onderwijs, huisartsen) en inzet op preventie, tot meer ondersteuningsvragen. Dit is één van de doelen van de transformatie, maar deze leidt voor het CJG tot hogere kosten (inzet eigen trajecten en lokale inkoop).
5. Partijen als huisartsen, gecertificeerde instellingen en jeugdreclassering hebben een eigenstandig verwijzingsrecht naar specialistische jeugdhulp. Daar kan door ons niet rechtstreeks op worden gestuurd. Dit betreft veelal dure vormen van jeugdhulp als gesloten plaatsingen of andersoortige uithuisplaatsingen.
6. Met ingang van het vorige schooljaar participeert onze gemeente in de inzet van onderwijszorgarrangementen op Rotterdamse scholen (met name speciaal onderwijs) ten behoeve van Capelse leerlingen. Omdat hiermee nog weinig ervaring is opgedaan, is het beroep dat op jeugdhulp zal worden gedaan niet goed in te schatten.

Bandbreedte financiële gevolgen

P.M.

Beheersingsmaatregelen

1. Een adequate controlesystematiek ten aanzien van declaraties en facturen.
2. Komen tot afspraken met Capelse huisartsen over het verwijzen van jeugdigen naar de Stichting CJG Capelle aan den IJssel in plaats van rechtstreeks naar specialistische jeugdhulpaanbieders. Tevens komen tot afspraken met gecertificeerde instellingen en jeugdreclassering over samenwerking bij de zorg rondom jeugdigen.
3. Structureel overleg met de Stichting CJG Capelle aan den IJssel over het feitelijke (lokale) zorggebruik en de benodigde middelen.

Verloop

1^e moment van opname: Najaarsnota 2015.
Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: afdeling Samenleving

Bestuurlijk: Wethouder Hartnagel

Communicatie

P&C-documenten van de GR Jeugdhulp Rijnmond en de Stichting CJG Capelle aan den IJssel.

Bewaking

Kwartaalrapportages van de GR Jeugdhulp Rijnmond en de Stichting CJG Capelle aan den IJssel.

10. Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

Omschrijving risico

Sinds 2015 zijn wij verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wmo-2015. Er spelen verschillende ontwikkelingen, waardoor het lastig is een nauwkeurige bestedingsplanning op te stellen.

Specifieke risico's

De uitvoering van de Wmo-2015 is onderhevig aan wet- en regelgeving en betreft een openeinderegeling. Mede hierdoor zullen de gehanteerde uitgangspunten in werkelijkheid de komende jaren afwijken van de prognose. Dit kan zowel in een positief dan wel in een negatief financieel resultaat t.o.v. de begroting resulteren.

Daarnaast spelen binnen de WMO de volgende ontwikkelingen/risico's:

- Door de invoering van een abonnementstarief (wetswijziging) is de verwachting dat landelijke de vraag naar Wmo-voorzieningen zal toenemen: de zogenoemde aanzuigende werking. Mede hiervoor is de reeds ontvangen compensatie vanuit het gemeente fonds (bron: maartcirculaire 2018) voor de verwachte toename gereserveerd. Wat het werkelijke effect van de wetswijziging zal zijn is gelet op de openeinderegeling van de Wmo lastig in te schatten. Financieel gezien hebben wij onze meerjarenbegroting verhoogd om hier rekening mee te houden.
- Op basis van gerechtelijke uitspraken moeten we ons eventueel gaan houden aan de normtijden van het Centrum Indicatiestelling (CIZ) in plaats van aan onze eigen manier van resultaatgericht indiceren en financieren. Dit risico is onder het volgende punt verder uitgewerkt.
- In de meerjarenbegroting zijn toekomstige prijsstijgingen en –indexaties niet meegenomen. Deze vloeien voort uit contractuele afspraken en toepassing AMvB (vaststellen reëel prijs) jaarlijks herzien te worden. De financiële dekking hiervoor dient uit de algemene accessen die aan het gemeentefonds toegevoegd worden te komen.
- Door de vergrijzing zal de vraag danwel de zwaarte (max. financieel risico HO 2,8 mln.) van Wmo-maatwerkvoorzieningen toenemen.
- Een van de hoofdpunten van de Wmo en dus ook van ons beleidskader is extramuralisering, dat mensen zo veel als mogelijk, zelfstandig, thuis blijven wonen. Om dit mogelijk te maken zijn investeringen in de sociale basisinfrastructuur nodig en moet meer aandacht aan preventie worden geven. Hieruit voortvloeiend neemt in de toekomst de vraag naar Wmo-voorzieningen toe.

En voor Wmo-collectief:

- De commissie “Toekomst beschermd wonen” adviseert de functies beschermd wonen en maatschappelijke opvang verder te normaliseren. Concreet betekent dit minder opnames in een intramurale setting en meer opvang en begeleiding in de wijk. Deze extramuralisering is nu al merkbaar en zal de komende jaren verder toenemen. Met ingang van 2022 vindt een doordecentralisatie plaats van Beschermd wonen. De verantwoordelijkheid verschuift van centrumgemeente Rotterdam naar alle zeven gemeenten in de Beschermd Wonen-regio, waaronder onze gemeente. Maatschappelijke Opvang wordt doorgedecentraliseerd met ingang van 2025. De regiogemeenten hebben de gezamenlijke opdracht te bepalen hoe ze gaan samenwerken op dit terrein. Overleg hierover vindt plaats.
- Met de overgang van taken hoort ook de overgang van middelen daarvoor. Voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang wordt gewerkt aan een nieuw objectief verdeelmodel waarbij ook de huidige middelen voor begeleiding worden meegenomen. Vanwege de onzekerheid over de financiële consequenties, is gekozen voor een ingroeipad naar het objectief verdeelmodel van 10 jaar (2022-2032). Onduidelijk is of (en wanneer) Capelle hier voor- of nadeel van zal ondervinden.
- Vanwege doorstroom en uitstroom uit “Beschermd Wonen” zal er de komende jaren vraag gaan ontstaan naar begeleid wonen, een lichtere vorm van wonen met zorg (minder dan 24 uur

begeleiding). Het betreft hier de doelgroep die na herindicatie te licht wordt gevonden voor beschermd wonen maar (nog) niet zelfstandig met begeleiding kan gaan wonen. Hetzelfde geldt voor doorstroom en uitstroom uit de (verlengde) jeugdzorg waarbij zelfstandig wonen (met of zonder begeleiding) niet mogelijk is maar betrokkene te licht is voor een indicatie Beschermd wonen. In beide gevallen wordt hier nu binnen Capelle nog niet in voorzien.

Bandbreedte financiële gevolgen:

P.M.

Verloop

1^e moment van opname: Voorjaarsnota 2014
Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Beheersingsmaatregelen

Reservering van gelden (stelpost op taakveld 6.71) om mogelijke tijdelijke risico's op te vangen.
Monitoren en volgen van landelijke ontwikkelingen.

Verantwoordelijkheden

Ambtelijk: afdeling Samenleving en Publiekszaken
Bestuurlijk: wethouder Wilson

Communicatie

De meest recente ontwikkelingen zijn opgenomen in deze omschrijving.

Bewaking

We rapporteren per P&C-document en blijven de ontwikkelingen volgen.

11. Uitspraak Centrale Raad van Beroep voor Huishoudelijke ondersteuning (Wmo)

Omschrijving risico

Wij lopen een financieel risico op huishoudelijke ondersteuning (HO) wanneer wij ons op basis van gerechtelijke uitspraken moeten houden aan de normtijden van het Centrum Indicatiestelling (CIZ), in plaats van aan onze eigen manier van resultaatgericht indiceren en financieren.

Specifieke risico's

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) heeft op 18 mei 2016 uitspraak gedaan in een vier tal zaken over HO op grond van de Wmo. Kern van de uitspraken is dat toekenning van HO in resultaatgebieden een duidelijke maatstaf mist en zodoende in strijd is met het rechtszekerheidsbeginsel. In de uitspraak beval de rechter de betreffende gemeenten CIZ- normtijden als maatstaf te hanteren.

De VNG, het ministerie van VWS en de landsadvocaat Pels Rijcken hebben een toelichting gegeven over de consequenties van de uitspraken van de CRvB voor Wmo beleid van de gemeente. Net als het gros van de gemeenten in Nederland werken wij met een resultaatgerichte indicering. De CRvB heeft aangegeven dat dit niet zomaar mag; er zijn een aantal voorwaarden waaraan we moeten voldoen: 1. Het noemen van tijd in de beschikking is noodzakelijk in verband met de rechtszekerheid, 2. De tijd moet gebaseerd zijn op 'deugdelijk onderzoek' en 3. In het individuele geval moet worden getoetst of de tijd ook passend is voor de cliënt. De CRvB verwijst voor een deugdelijke tijd norm naar de norm tijden van het CIZ uit 2007 of het norm tijden onderzoek wat de gemeente Utrecht heeft laten uitvoeren door KPMG en Bureau HHM.

Wanneer wij gebruik gaan maken van de CIZ norm tijden dan betekent dit dat de uitgaven van de gemeente fors stijgen. In 2007 en in 2015 waren de stijgende kosten voor de regering de reden om te gaan decentraliseren en heeft men tegelijkertijd een forse bezuinigingsopdracht meegegeven. Wanneer we de normtijden van Utrecht gebruiken dan dienen wij exact dezelfde beleidsregels te gebruiken als Utrecht, daarnaast is het volgens Pels Rijcken zo dat Utrecht terug valt op de CIZ normen wanneer men met een lastige indicatie te maken heeft.

Zowel de VNG, VWS en Pels Rijcken adviseert de gemeenten om nu niet per direct het beleid te veranderen. Minister De Jong is en blijft een groot voorstander van resultaatgericht indiceren.

VWS: 'In juli 2019 worden er wijzigingen aangebracht in de Wmo 2015. Mogelijk dat er naar aanleiding van de uitspraken van de CRvB aanpassingen zullen volgen'.

'Bij een bezwaar of beroep, voorlopig oplossen door te indiceren gebaseerd op het CIZ protocol' (dit is al de afspraak binnen de Wmo, wij handelen deze zaken informeel af).

Net als vele andere gemeentes maken wij gebruik van het resultaatgerichte indiceren en financieren. Wij zijn van mening dat resultaatgericht indiceren in de Capelse vorm uitvoerbaar blijft. Mede met als aanvullende maatregelen om in de beleidsregels en de toekenningbeschikking duidelijk te vermelden op welke concrete en zorgvuldige wijze invulling wordt gegeven aan het bereiken van de resultaten HO. Met andere woorden: wat mag de geïndiceerde verwachten van een schoon en leefbaar huis? Hoewel wij het vertrouwen hebben dat wij met deze aanvullende maatregelen zorgvuldig invulling geven aan de uitspraak van de CRvB, blijft de mogelijkheid aanwezig dat Capelle op grond van een gerechtelijke uitspraak in een latere fase alsnog de CIZ-normtijden moet gaan hanteren.

Bandbreedte financiële gevolgen

Mochten wij genoodzaakt zijn resultaatgericht indiceren los te laten en de CIZ- normtijden (of een alternatief) alsnog in te voeren dan verwachten wij op grond van de kostenberekening 2014 (het laatste jaar waarin CIZ- normtijden gehanteerd zijn) op basis van de berekening 2017 een extra budget van N 900 nodig te hebben. Wij stellen u derhalve voor dit als risico op te nemen. De kans van voordoen beschouwen wij als laag (25%). Minister de Jonge ziet vele pluspunten in het resultaatgericht indiceren. Hij is voornemens de Wmo 2015 aan te passen en wil het indiceren op resultaat in de wet verankeren. Er zijn echter geluiden dat de zorgaanbieders gaan lobbyen om deze wetsaanpassing te voorkomen. De kans dat het resultaat indiceren losgelaten moet worden beschouwen we daarom onveranderd als laag (25%).

Beheersingsmaatregelen

Niet van toepassing

Verloop

Eerste moment van opname: Begroting 2017.
Geactualiseerd: elk P&C-document sindsdien.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: afdeling Publiekszaken
Bestuurlijk: Wethouder Wilson

Bewaking en communicatie

Wij volgen de ontwikkelingen via jurisprudentie en informatie vanuit de VNG.

Ondernomen en mogelijke acties

Opvolgen en uitvoeren van landelijk beleid in opvolging van de uitspraak.

12. Invoering abonnementstarief voor voorzieningen (Wmo) - VERVALT

Dit risico is inmiddels niet meer van toepassing, omdat het standaard abonnementstarief is ingevoerd en financieel is verwerkt in onze meerjarenbegroting.

13. Opneinderegelingen voor inkomensondersteunende regelingen

Omschrijving risico

Inkomensondersteunende regelingen zijn succesvol bij hoog bereik en gebruik maar kunnen bij sterk toenemend gebruik zorgen voor oplopende kosten.

Specifieke risico's

Veel inkomensondersteunende maatregelen zoals de bijzondere bijstand en de individuele inkomensvoetstuk zijn feitelijk succesvol wanneer het bereik en gebruik hoog is. Gezien de aard van de regelingen is uitsluiting van gebruik door Capellenaren niet mogelijk en niet gewenst.

Bandbreedte financiële gevolgen

P.M.

Beheersingsmaatregelen

De te nemen maatregelen zijn afhankelijk monitoring van de budgetten. Dit leidt tot eventueel bijstelling van beleid of aanraming van het beschikbare budget.

Verloop

Eerste moment van opname: Najaarsnota 2018;
Geactualiseerd: Jaarrekening 2018 en Voorjaarsnota 2019.

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Afdeling Samenleving
Bestuurlijk: Wethouder Westerdijk

Communicatie

Communicatie via reguliere P&C-cyclus.

Bewaking

Budgetten worden gemonitord waarna bijstelling van beleid zou kunnen volgen of aanraming van het beschikbare budget.

C. Overige risico's

14. Onderwijshuisvesting voortgezet bijzonder onderwijs

Omschrijving risico

Dit risico gaat over de mogelijke financiële consequenties van de nieuwbouw voor het Comenius College.

Specifieke risico's

U heeft in uw vergadering van 15 februari 2010 ingestemd met de notitie 'de ontwikkeling van twee unilocaties', waarin de nieuwbouw van het Comenius College is benoemd. Deze nieuwbouw valt uiteen in twee fases. De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan deze fase is vastgelegd in de beschikking van 17 december 2010 met kenmerk D41/182856. De eerste fase is inmiddels in gebruik genomen. De tweede fase zou volgens deze beschikking mogelijk in 2023 in gebruik worden genomen. Door vertegenwoordigers van het Comenius College is in 2017 aangegeven dat de school en het schoolbestuur voordelen zien in een latere in gebruik name van de tweede fase. Inmiddels wordt uitgegaan van een oplevering van de tweede fase in 2026.

De beschikking van 2010 ging uit van een ruimtebehoefte, gebaseerd op 1.341 leerlingen. Het aantal leerlingen is inmiddels echter gestegen naar boven de 2.000 leerlingen en stijgt volgens de meest recente prognose (eerste kwartaal 2019) door naar 2.059 leerlingen voor deze locatie op 1 oktober 2036, de laatste teldatum die in de prognose is opgenomen. Een dergelijke stijging van het aantal leerlingen ten opzichte van de oorspronkelijke beschikking leidt niet alleen tot de noodzaak van het realiseren van meer onderwijskundige vierkante meters, maar heeft ook tot gevolg dat we naar verwachting een vijfde 'gymvloer' moeten realiseren. In 2010 gingen we nog uit van vier 'gymvloeren'.

Naar aanleiding van de gegevens van 2010 verwachtten we dat voor de tweede fase van het Comenius College circa N 3.000 aan financiering nodig zou zijn voor de realisatie van de benodigde onderwijskundige vierkante meters (inclusief gymvoorziening, maar exclusief sloop, verhuizing en tijdelijke huisvesting). Bij het verloop van de Reserve Grote investeringen was beoogd dat het saldo beschikbaar was om de tweede fase van het Comenius College af te ronden. Het 'Besluit Begroting en Verantwoording' schrijft voor dat te activeren kosten zowel de vervaardigingsprijs omvat, als de overige rechtstreeks aan de vervaardiging te relateren kosten. Om deze reden leidt de investering voor nieuwbouw van de tweede fase van het Comenius College op de bestaande locatie altijd tot een structurele extra kapitaallast binnen de gemeentelijke begroting.

Gezien de meest recente prognoses, de huidige kostenstijgingen in de bouw en de wijziging van het Bouwbesluit vanaf 2020 - waarin 'bijna energie neutrale gebouwen' (BENG) de norm wordt en wat prijsverhogend zal werken bij nieuwbouw - stijgt de financieringsbehoefte van de tweede fase Comenius College aanzienlijk. In beginsel gaan wij voor derealisatie van de tweede fase van het Comenius College uit van de VNG normbedragen, maar tevens houden wij de realistische marktconforme investeringen in de gaten en monitoren we in hoeverre deze marktconforme bedragen

zich verhouden tot de VNG normbedragen. In de aanbiedingsbrief bij de Najaarsnota 2018 is een doorkijk gegeven voor de jaren na onze meerjarenbegroting voor onder meer de rentelasten en afschrijvingslasten. Hierbij is rekening gehouden met een verwachte investering voor de tweede fase Comenius College (waaronder ook de gymvoorziening) voor een bedrag van N 15.500. Momenteel zijn de prijsstijgingen in de bouw fors en lopen de VNG normbedragen daarbij achter, maar aanbesteding van de tweede fase van het Comenius College staat pas over enkele jaren gepland. Hoe het marktconforme prijspeil en de VNG normbedragen zich in de loop der jaren ontwikkelen laat zich op dit moment moeilijk voorspellen.

Bij de nieuwbouw van scholen hebben wij de intentie om tijdelijke huisvesting zoveel mogelijk te beperken en indien tijdelijke huisvesting toch noodzakelijk is, proberen wij deze huisvesting opvolgend voor meerdere scholen in te zetten. Op deze wijze gaan wij zo efficiënt mogelijk om met (de financiële lasten voor) tijdelijke huisvesting. Bij de Najaarsnota 2018 heeft u besloten om tijdelijke huisvesting te realiseren waarvan wij de intentie hebben deze opvolgend voor de Eben Haëzerschool, daarna voor een deel van de leerlingen van de scholen aan de Meeuwensingel en daarna voor de leerlingen van het Comenius College in te zetten. Bij de Voorjaarsnota 2019 heeft u besloten tijdelijke huisvesting te realiseren waarvan wij de intentie hebben deze opvolgend voor De Bouwsteen, daarna voor een deel van de leerlingen van de scholen aan de Meeuwensingel en daarna voor een deel van de leerlingen van het Comenius College in te zetten. Bij de Voorjaarsnota 2019 is door u eveneens besloten een bedrag van 1.000 als voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen voor de bouw van de tweede fase Comenius College (inclusief omgevingsaanpassingen, een post interne begeleidingskosten en een post onvoorzien) en heeft u eenmalig N 150 (voor in 2023) beschikbaar gesteld voor verhuizing van een deel van het Comenius College van de huidige locatie naar de tijdelijke huisvesting.

Bandbreedte financiële gevolgen

De resterende investeringsbehoefte voor de nieuwbouw van de tweede fase Comenius College bedraagt 11.000 tot 20.000 met een afschrijvingslast (exclusief rente) van maximaal 500 structureel. De bijbehorende financieringslasten bedragen circa 388 (2,5% rente * gemiddelde bouwsom). De kans van voordoen beschouwen wij als hoog (75%).

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Afdeling Samenleving (en andere afdelingen)

Bestuurlijk: Wethouder Van Sluis

Verloop

Eerste moment van opname: Begroting 2017.

Vervolg: Najaarsnota 2016 (geactualiseerd), Jaarrekening 2016 (ongewijzigd), Voorjaarsnota 2017 (geactualiseerd), Begroting 2018 (ongewijzigd), Najaarsnota 2017 (ongewijzigd), Jaarrekening 2017 (geactualiseerd), VJN 2018 (geactualiseerd), Begroting 2019 (geactualiseerd), Najaarsnota 2018 (geactualiseerd), VJN 2019 (geactualiseerd), Begroting 2020 (geactualiseerd)

Beheersingsmaatregelen

Prognoses zijn zo goed mogelijke voorspellingen voor de toekomst op basis van de meest recente aanwezige gegevens. Met name op schoolniveau kunnen in de loop der jaren wijzigingen in de prognoses plaatsvinden en ook in de praktijk kan het leerlingenaantal afwijken van prognoses. Hierom laten wij prognoses gewoonlijk om de twee jaar actualiseren. De te verwachten lasten voor nieuwbouw en terug verhuizen verwerken wij uiterlijk bij de Voorjaarsnota 2021. Wij nemen uiterlijk in 2022 de beslissing over de definitieve grootte van de tweede fase van het Comenius College, op basis van de dan geldende prognoses. In aanloop hier naar toe laten wij jaarlijks prognoses opstellen voor alle scholen in Capelle, naar aanleiding waarvan ook de financiële prognose voor de tweede fase van het Comenius College bijgesteld wordt.

Informatie en communicatie

In de risicoparagraaf schenken wij aandacht aan de te verwachten financiële financieringsbehoefte voor de tweede fase van het Comenius College.

Bewaking

Naar aanleiding van prognoses brengen wij jaarlijks het aantal te verwachten vierkante meters en de financieringsbehoefte in kaart.

15. Daling en stijging leerlingen onderwijshuisvesting

Omschrijving risico

Wij zijn over het algemeen geen eigenaar van schoolgebouwen, maar bezitten wel het zogenoemde 'economisch claimrecht'. Dit betekent dat het eigendom van een schoolgebouw naar de gemeente terugvloeit, zodra het onderwijs in dit gebouw stopt. Wanneer scholen voornemens zijn om op termijn te sluiten, brengt dit financiële en niet-financiële risico's met zich mee. Wanneer scholen daarentegen groeien, moet de gemeente zorg dragen voor voldoende adequate onderwijshuisvesting en hebben scholen recht op een bedrag voor eerste inrichting en onderwijsleerpakket. Dit brengt financiële risico's met zich mee.

Specifieke risico's

Het eigendom van schoolgebouwen kan bij verschillende partijen liggen, maar over het algemeen ligt het juridisch eigendom van een schoolgebouw bij het schoolbestuur. Ook in Capelle is dit het geval, uitzondering hierop betreft de scholen die gehuisvest zijn in het MFC Fascinatio en de aanwezige tijdelijke huisvesting voor het onderwijs (onder meer bij de Lijstersingel). Bij het beëindigen van het gebruik van een schoolgebouw door een schoolbestuur wordt het eigendom van dit gebouw aan de gemeente 'om niet' overgedragen. Dit wordt ook wel het 'economisch claimrecht' van gemeenten genoemd.

Indien een schoolbestuur besluit om een onderwijslocatie te sluiten en het bijbehorende gebouw over te dragen aan de gemeente, dan is er sprake van een (onvermijdelijke) groei van de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Dit biedt soms mogelijkheden; wellicht dat de locatie of het gebouw gebruikt wordt voor herontwikkeling, dan wel dat er huurders gevonden worden. Echter, het brengt ook risico's met zich mee. Maatschappelijke risico's in de zin dat een school, die vaak een belangrijke rol in een buurt vervult, verdwijnt en het risico op leegstand van een pand. Ook financieel liggen er risico's. Als wij besluiten een gebouw te slopen, brengt dit kosten met zich mee. Indien wij wensen dat het gebouw in gebruik blijft zijn er -zolang er geen gebruiker/huurder bekend is- risico's aangaande onderhouds- en exploitatielasten. De gemeente betaalt nu al de kosten voor OZB en verzekeringen van schoolgebouwen, voor deze financiële componenten is dan ook dekking binnen de huidige gemeentelijke begroting.

Wanneer scholen groeien, moet de gemeente zorg dragen voor voldoende adequate onderwijshuisvesting, de kosten voor OZB en verzekeringen betalen en hebben scholen recht op een bedrag voor eerste inrichting en onderwijsleerpakket.

Bandbreedte financiële gevolgen

Niet te kwantificeren. Indien het zich voordoet betreft het eenmalige kosten. De kans van voordoen beschouwen wij als gemiddeld (50%).

Beheersingsmaatregelen

Wij laten vanaf heden jaarlijks prognoses maken om de leerlingenontwikkeling te monitoren. Naar aanleiding daarvan maken wij een analyse over welke scholen wel en niet, binnen de huidige wet- en regelgeving, formeel als zelfstandige school (of nevenvestiging) kunnen blijven bestaan. Ook maken wij een analyse over welke scholen in de toekomst recht zouden kunnen krijgen op extra onderwijskundige ruimte en een financiële bijdrage aangaande eerste inrichting en onderwijsleerpakket. Hierover treden wij in overleg met de schoolbesturen.

Verloop

Eerste moment van opname: Voorjaarsnota 2017

Vervolg: Begroting 2018 (ongewijzigd), Najaarsnota 2017 (ongewijzigd), Jaarrekening 2017 (ongewijzigd), VJN 2018 (geactualiseerd), Begroting 2019 (ongewijzigd), Najaarsnota 2018 (ongewijzigd), Voorjaarsnota 2019 (ongewijzigd), Begroting 2020 (ongewijzigd)

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Afdeling Samenleving en afdeling Facilitaire Diensten

Bestuurlijk: Wethouder Van Sluis en wethouder Van Veen

Communicatie

In de risicoparagraaf schenken wij blijvend aandacht aan de te verwachten financiële ontwikkelingen aangaande de mogelijke opheffing van scholen, evenals aan de mogelijke financiële gevolgen van de stijging van het leerlingenaantal bij specifieke scholen.

Bewaking

Via het 'Op Overeenstemming Gericht Overleg' (Onderwijsplatform) bespreken wij met de schoolbesturen de ontwikkelingen aangaande de leerlingenaantallen en de toekomst van onderwijshuisvesting.

16. Nieuwbouw voortvloeiende uit Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs

Omschrijving risico

Dit risico gaat over de mogelijke prijsstijging van de ontwikkelingen voortvloeiende uit het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs.

Specifieke risico's

Bij vaststelling van de Najaarsnota 2018 heeft u besloten om een bedrag beschikbaar te stellen van in totaal 28.460 voor:

- nieuwbouw van de Eben Haëzerschool / Rehobothschool, inclusief gymzaal, op de huidige CSV-locatie (ontwikkeling 1);
- nieuwbouw aan de Meeuwensingel voor De Horizon, De Klim-Op en voor enkele lokalen van de Montessorischool, inclusief gymzaal (ontwikkeling 2) en
- nieuwbouw onderwijshuisvesting in de Florabuurt omgeving, inclusief gymzaal (ontwikkeling 3).

Opvolgend op de Najaarsnota 2018 hebben wij in januari 2019 voor de ontwikkelingen 1 en 2 een beschikking afgegeven waarin staat opgenomen dat vervangende nieuwbouw van de desbetreffende scholen wordt toegekend. Schoolbesturen kunnen hieraan dan ook rechten ontlenen. Voor ontwikkeling 3 hebben wij (vooralsnog) geen beschikking af gegeven waarmee vervangende nieuwbouw wordt toegekend. De reden hiervoor is dat onderwijshuisvestingsontwikkelingen in Schenkel onlosmakelijk verbonden zijn met de gebiedsontwikkeling Florabuurt. Uw raad beslist, naar verwachting in 2020, over de gebiedsvisie Florabuurt. Wij zijn van mening dat nadere invulling van eventuele nieuwbouw of aanpassingen van scholen in het Florabuurt gebied pas kan plaatsvinden na of gelijktijdig met vaststelling van deze gebiedsvisie. Definitieve besluitvorming over toekomstige onderwijshuisvesting in Florabuurt loopt bij voorkeur dan ook parallel aan de besluitvorming over dit gebied.

Het door u bij de Najaarsnota 2018 toegekende bedrag is een marktconform budget bij aanbesteding in 2019. Momenteel zijn de prijsstijgingen in de bouw fors. De prijsontwikkeling in de bouw naar de toekomst toe laat zich moeilijk voorspellen, maar er is een reëel risico dat de prijsstijging in de bouw nog enige tijd relatief hoog zal zijn. Bij de derde ontwikkeling in de Florabuurt omgeving gaan wij er daarnaast vanuit dat tijdelijke huisvesting niet nodig is. Indien dit wel nodig blijkt te zijn, dit is afhankelijk van de uiteindelijke planvorming, brengt dit aanvullende kosten met zich mee.

De algemene ledenvergadering van de VNG heeft in juni 2018 unaniem de motie-Heerhugowaard aangenomen, waarin opgeroepen wordt om in gesprek te gaan met het Rijk en onderwijsorganisaties over een substantiële verhoging van de bekostiging voor onderwijshuisvesting in het gemeentefonds. De VNG voert hier op dit moment onderzoek en lobbywerkzaamheden voor uit. Deze informatie heeft ook raakvlakken met het risico "onderwijshuisvesting voortgezet bijzonder onderwijs".

Bandbreedte financiële gevolgen

Aanvullende investeringsbehoefte van 2.000 tot 6.000 met een afschrijvingslast (exclusief rente) van maximaal 150 structureel vanaf 2024. De kans van voordoen beschouwen wij gezien de huidige marktomstandigheden in de bouw als hoog (75%).

Verantwoordelijken

Ambtelijk: Afdeling Samenleving (en andere afdelingen)

Bestuurlijk: Wethouder Van Sluis

Verloop

Eerste moment van opname: Voorjaarsnota 2018.

Vervolg: Begroting 2019 (geactualiseerd), Najaarsnota 2018 (geactualiseerd), Voorjaarsnota 2019 (geactualiseerd), Begroting 2020 (ongewijzigd)

Beheersingsmaatregelen

Eerst zal besluitvorming plaatsvinden door uw raad (vaststellen kaders), waarna vervolgens beschikkingen afgegeven zullen worden aan de desbetreffende schoolbesturen. De fasering kan per ontwikkeling verschillen. De projecten zijn ingebed in een projectstructuur waarbinnen wij diverse kaders zoals inhoud, planning en financiën zorgvuldig en realistisch op elkaar afstemmen.

Informatie en communicatie

Aangaande ontwikkeling 3 geldt dat uw raad naar verwachting in 2020 over de gebiedsvisie Florabuurt beslist. Besluitvorming over de scholen in het Florabuurt gebied vindt plaats na of gelijktijdig met de vaststelling van deze gebiedsvisie. In de risicoparagraaf schenken wij, in ieder geval tot aan het moment van gunning, aandacht aan de te verwachten financiële financieringsbehoefte voor de 3 genoemde ontwikkelingen.

17. Overschrijding budget door hogere aanneemsom

Omschrijving risico's

Door de aantrekkende economie in de afgelopen jaren is er over het algemeen sprake van hogere prijzen voor materiaal en arbeid. Dit zien we terug in de aanbestedingen. Het risico bestaat dat de aanneemsom het beschikbare budget structureel significant overschrijdt.

Specifieke risico's

De kapitaallasten kunnen dusdanig hoog worden waardoor er te weinig geld beschikbaar blijft voor het dagelijkse structurele onderhoud. Hierdoor kunnen calamiteiten ontstaan.

Het aantal projecten is echter voorsnog te beperkt om hier conclusies aan te verbinden. Ook al is het nog niet mogelijk de financiële gevolgen cijfermatig te onderbouwen, vinden wij het belangrijk om bewust te zijn van dit risico.

Bandbreedte financiële gevolgen

P.M.

Verantwoordelijken

Gehele organisatie.

Ondernomen en mogelijke acties

Wij blijven de ontwikkeling van de aanneemsommen en de eventuele overschrijdingen volgen om te beoordelen of dit inderdaad financiële risico's met zich mee gaat brengen. Daarnaast hebben we in de Begroting 2019 een stelpost indexeringen opgenomen onder programma 0.

Communicatie

Indien we op basis van een groter aantal aanbestedingen kunnen concluderen dat hier inderdaad sprake is van structurele overschrijdingen, leggen we in de eerstvolgende nota een voorstel voor met een cijfermatige onderbouwing.